

IN MEMORIAM

Лиляна Перничева-Перец (1940-2011)

На 6 ноември 2011 г. ни напусна завинаги Лиляна Перничева-Перец.

Родена е в Пловдив на 29 май 1940 г., но целият ѝ живот е свързан със София и с Националния археологически институт с музей. През 1964 г. завършва история с профил археология и музейно дело в Софийския университет „Климент Охридски“. След няколко години, прекарани в провинцията като учителка по история, тя се завръща в София и през 1972 г. започва работа в Археологическия музей при НАИМ. С тази институция е свързана цялата професионална кариера на Лиляна - до 2006 г., когато се пенсионира. В Националния археологически музей тя отговаря за отдел Праистория и е автор на две големи постоянни експозиции, направени през 1983 г. и през 2002 г. През 1977 защитава в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ докторска дисертация на тема „Неолитна и халколитна архитектура в България“. Последователно става научен сътрудник II и I степен в НАИМ при БАН. През 1993 г. с научния си труд „Неолитни селища в долината на Средна Струма“ получава званието старши научен сътрудник II степен. От 1996 до 1999 г. доц. Л. Перничева води лекционен курс върху праисторическа архитектурата в НБУ.

Моята първа среща с Лиляна беше през 1978 г., когато бях в България на археологическа практика и посетих разкопките в кв. Струмско в покрайнините на Благоевград. Следващата година отново се срещнахме, този път за по-дълго време. От 1979 г. започвах да участвам в разкопките на праисторическото селище при с. Българчево. От този момент пътища ни се преплитаха много често. Като неопитна начинаеща студентка по археология бях дълбоко впечатлена от лекотата, с която Лиляна обясняваше ситуацията в терена. Имах чувството, че тя просто усеща обекта с цялата му сложност. Лиляна беше изцяло отдадена на този обект, тя винаги оставаше до много късно и неуморно се занимаваше с огромното количество керамика, изработвайки метод за първична обработка. Същото беше и много години по-късно, когато започ-

Средна Струма (1977-1981). Едновременно проучва редица праисторически обекти: Струмско-Кайменска чука (1978-1979), Българчево (1974, 1977-1987), Коларово (1980), Ковачево (1981, Катунци, Турски дол, Катунци, Марчин (1981), Петрово (1981), Дамяни-

нахме усилено да работим върху монографията за Българчево. Лиляна често идваше в Благоевград и тогава работихме заедно до късни нощи, анализирайки керамичния материал. Отново имах възможност да оценя мъдрите бележки на Лиляна. Бяха незабравими дни, изпълнени с много работа, но и с много спомени и смях.

Нашето сътрудничество се задълбочи през 1985 г., когато постъпих на постоянна работа в Регионалния исторически музей в Благоевград. Тогава се изработваше постоянната експозиция в новата сграда на музея. Лиляна подготви идейния проект на експозицията в зала Праистория и активно участва в изграждането ѝ в периода 1984-1987 г. Вградени са някои нейни оригинални идеи, свързани основно с развитието на керамиката през праисторията. Тази проблематика несъмнено беше голямата страст на Лиляна. Тя пролича в първата и в последната витрина в праисторическата част на експозицията в РИМ- Благоевград, илюстриращи развитието на керамиката и украсата ѝ през цялата праистория. Независимо от факта, че в двете витрини доминират фрагменти, а не цели съдове, те привличат вниманието на зрителите и срещат голямо одобрение. Тук е онагледен солидният музеен опит на Лиляна и новаторският подход в експонирането на музейните артефакти.

От самото начало на научната ѝ кариера интересите на Лиляна Перничева са насочени към развитието на праисторическите култури в Благоевградската област и основно в долината на Средна Струма. Тя активно участва в теренните обхождания и е един от зам.-ръководителите на голямата българо-полска експедиция „Струма“ за регистриране на археологически обекти по долината на

ца (1985, 1988-1989). Тези проучвания са залегнали в основата на студията "Prehistoric Cultures in the Middle Struma Valley: Neolithic and Eneolithic", която и до днес е основен наръчник за праисториците по долината на Средна Струма.

Едно от големите открития на експедиция „Струма“ е раннеолитното селище при с. Ковачево. Това е първото селище от този период, открито в долината на Средна Струма и поради тази причина е много важно. През 1981 г. Лиляна прави сондажни проучвания на селището и установява стартиграфията му. Благодарение на тези резултати проучванията на обекта прерастват в широкомащабна българо-френска археологическа експедиция, на която от 1989 г. Перничева става един от ръководителите. С този обект са свързани почти 30 години от професионалната и кариера. Лиляна ръководи разкопки в квадрати N и O в основния изкоп, както и в сондажи 4, 6, 8, 9, 12. Тя неуморно и активно участва в проучванията, независимо от тежките климатични условия. Винаги се стреми да привлече български студенти по археология от СУ и НБУ, създавайки дискретен баланс между българската и френската групи и приятелски отношения между младите. Мисля, че всички тези „деца“, както ги наричаше Лиляна, носят незабравими спомени от този период. Самата Лиляна беше много обичана и уважавана от всички членове на експедицията. Тя беше много дискретна в контактите с другите, винаги усмихната, малко закъсняла рано сутринта, с неотменната сламена шапка и чаша кафе. Така ще я запомним.

За мен беше голяма чест да познавам Лиляна и да работя с нея. Тя ми беше незаменен учител и водач по сложните пътища на праисторията на Балканите, за което съм ѝ много благодарна.

Л. Перничева ни остави богато научно наследство от над 50 статии, студии и монография. Всяко от нейните научни произведения се отличава с изящен стил, задълбочен и критичен анализ на данните и блестящи неоспорими изводи. Кулминация на нейното научно творчество е монографията „Balgarchevo. The Prehistoric Settlement, volume I“ Тя ангажира всичките си сили и до края на дните си работи върху тази монография. Мисля, че този труд най-добре представя високия стил и научната следа, които ни остави Лили.

Поклон пред светлата ѝ памет!

Малгожата Гребска-Кулов

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ДОЦ. Д-Р ЛИЛЯНА ПЕРНИЧЕВА

1. Л. Перничева. Глинени модели на жилища от халколита в българските земи. *Археология*, 1978, 2, 1-12
2. Л. Перничева. За реконструкцията на покрива на някои жилища през неолита и халколита в България. *Thracia Antiqua*, 1978, 3, 45-59
3. Л. Перничева. Определяне и терминология на теренните форми за нуждите на археологическите експедиции. – МПК, 1983, кн. 1, с. 35-39
4. Л. Перничева. Указание за работа по показател 203. Автоматизирана информационна система "Археологическа карта на България. – АОР, 1992, 131-130

5. Л. Перничева. Принос към проучването на антропоморфната пластика на праисторическото селище Курило, Софийско. *Годишник на НАМ*, т. VIII, 1992, 59-72
6. Л. Перничева. Исследования халколита в среднем поречье реки Струма. *Studia Praehistorica*, 11-12, 1992, 221-235
7. Л. Перничева. За финала на енеолита в Югозападна България (Проблеми на преходния период от енеолита към бронзовата епоха в България). *Археология*, 1992, 2, 50
8. Л. Перничева. Укрепителната система на ранноенеолитното селище Струмско. В: Праисторически находки и изследвания. В: *В памет на проф. Г. Ил. Георгиев*. София, 1993, 97-103
9. Л. Перничева. Зооморфни скулптурни изображения от праисторически селища в Софийско. *Годишник на НАМ*, т. IX, 1993, 39-44
10. Л. Перничева. Принос към проучването на ранния неолит в Слатина, София. *Археология*, 1993, 4, 1-15
11. Л. Перничева. Периодизация на неолита в Югозападна България. *Годишник на Департамент Археология, Нов български университет*, т. I, София, 1994, 269-282
12. Л. Перничева. Две ранноенеолитни пещи от праисторическото селище Българчево, Благоевградско. В: *Тракия и съседните райони през неолита и халколита. Карановска конференция за праистория на Балканите*, 1, София: Издателство на БАН, 2000, 15-20
13. Л. Перничева, М. Домарадски. Физико-географска характеристика на долината на Струмешница и южните склонове на Огражден. М. Домарадски. В: *Материали за археологията на Средна Струма (Разкопки и проучвания, т. 27)*, София: Издателство на БАН, 2001, 8-10.
14. Д. Гергова, М. Домарадски, И. Кулов, А. Ладомирски, Я. Островски, М. Парчевски, Л. Перничева, Я. Хохоровски. Археологически обекти в долината на Струмешница. М. Домарадски. В: *Материали за археологията на Средна Струма (Разкопки и проучвания, т. 27)*, София: Издателство на БАН, 2001, 11-21; 83- 109.
15. Д. Гергова, Л. Перничева. Обект 2, местността Орешките (землище на с. Долна Рибница). В: М. Домарадски. В: *Материали за археологията на Средна Струма (Разкопки и проучвания, т. 27)*, София: Издателство на БАН, 2001, 22-25; 110-113
16. Л. Перничева. Обект 9, местността Мусовица (землище на с. Коларово). В: М. Домарадски. В: *Материали за археологията на Средна Струма (Разкопки и проучвания, т. 27)*, София: Издателство на БАН, 2001, 27-35; 112-125
17. Л. Перничева. Праисторическа керамика от "Сондажни проучвания в землището на с. Първомай, обект 4, м. Градището". В: М. Домарадски. В: *Материали за археологията на Средна Струма (Разкопки и проучвания, т. 27)*, София: Издателство на БАН, 2001, 56-58; 134-135
18. Л. Перничева, Н. Сираков. Неолит и енеолит. В: *Материали за археологията на Средна Струма (Разкопки и проучвания, т. 27)*, БАН, София: издателство на БАН. 2001 с. 70-73
19. Л. Перничева. За прехода от ранния към късния неолит в Югозападна България. *Годишник на АМ-Пловдив*, т.9/1, 2002, 36-51
20. Л. Перничева. Седящи женски фигурки от халколитното селище Окол глава (Гниляне), Софийско. *Годишник на археологическия институт с музей*, т. II, София 2002, 112-120

21. Л. Перничева. Мраморна фигурка-амулет от Дамяница, Санданско. *Известия на Исторически музей Благоевград*, т. III, 2003, 21-24
22. Л. Перничева. В: *Енциклопедия Пирински край*, т. I, Благоевград, 1995:
Каменомедна епоха, 414-415
Керамика (праисторическа), 426-427
Енциклопедия Пирински край, Т. II, Благоевград, 1999:
Новокаменна епоха, 57
Праисторически археологически паметници, 149-150
Праисторическо селище при Благоевград, 50
Праисторическо селище при с. Българчево, 150-151
Праисторическо селище при с. Дамяница, 151
Праисторическо селище при с. Ковачево, 151-152
Праисторическо селище при с. Коларово, 152
Праисторическо селище при с. Тополница, 152
Термини към АКБ – в селата: Петрово, 113; Пиперица, 115; Тополница, 335; Яворница, 448; Яново, 457; Черешница, 426
23. Л. Перничева, И. Кулов. Разкопки на праисторическото селище край с. Българчево, Благоевградски окръг:
Археологически открития и разкопки през 1977, София, 1978, 27-28
Археологически открития и разкопки през 1978, София, 1979, 26-27
Археологически открития и разкопки през 1979, София, 1980, 28-29
Археологически открития и разкопки през 1983, София, 1984, 15-16
Археологически открития и разкопки през 1985, Велико Търново, 1986, 23-24
Археологически открития и разкопки през 1986, Разград, 1987, 38-39
Археологически открития и разкопки през 1987, Благоевград, 1988, 26
24. Л. Перничева, И. Кулов. Разкопки на праисторическото селище Струмско край Благоевград:
Археологически открития и разкопки през 1978, София, 1979, 27-28
Археологически открития и разкопки през 1979, София, 1980, 31-32
25. Л. Перничева. Сондажни проучвания на праисторически обекти в района на с. Катунци и с. Петрово, Благоевградски окръг. *Археологически открития и разкопки през 1981*, Михайловград, 1982, 6-8
26. Л. Перничева, М. Грембска-Кулова. Сондажни проучвания на праисторическото селище край с. Дамяница, община Сандански:
Археологически открития и разкопки през 1985, Велико Търново, 1986, 24
Археологически открития и разкопки през 1989, Кюстендил, 1990, 16
27. Л. Перничева. Разкопки на неолитното селище в м. Равен, г. Белица. *Археологически открития и разкопки през 1989*, Кюстендил, 1990, 11-12
28. В. Николов, Л. Перничева, М. Лихардус, Ж.-П. Демул, М. Гребска-Кулова, И. Кулов. Праисторическо селище при с. Ковачево, Санданско.
Археологически открития и разкопки през 1995, София, 1996, 11-13
Археологически открития и разкопки през 2000, София, 2001, 21-23
Археологически открития и разкопки през 2001, София, 2002, 18-21
29. Л. Перничева. Халколитни антропоморфни фигури от Кирилово, Старозагорско. В: *Праисторическа Тракия. Международен симпозиум, Стара Загора*. София-Стара Загора 2004, 455-467
30. Л. Перничева. Мъжка портретна скулптура от Българчево, Благоевградско. *Археологически вестни*, 6, 2004

31. Л. Перничева. Къснонеолитно селище в Дреновица, Петричко. *Археология*, 2005, 1-4, 18-31
32. L. Perničeva. Sites et habitations du Chalcolithique en Bulgarie. *Studia Praehistorica*, 1-2, 1978, 163-169
33. L. Perničeva. Prehistory of the Strumešnica valley: In: Śliwa J., Domaradzki, M., (eds.). *The lower Strumešnica Valley in Prehistoric, Ancient and Early Medieval Times*. Kraków, 1983, 11-34
34. L. Pernicheva. Le site de Kovatchevo, néolithique ancien, dans le département de Blagoevgrad. *Studia Praehistorica*, 10, 1990, p. 142-197
35. L. Pernicheva. Prehistoric Cultures in the Middle Struma Valley: Neolithic and Eneolithic. - In: D. Bailey, I. Panayotov (eds.). *Prehistoric Bulgaria* (Monographs in World Archaeology, 22). Madison-Wisconsin, 1995, 99-147
36. L. Pernicheva. The Final Copper Settlement of Kolarovo. – In: L. Nikolova (ed.). *Technology, Style and Society. Contributions to the Innovations between the Alps and the Black Sea in Prehistory*. (BAR International Series 854), Oxford: Archeopress, 2000, 133-171
37. M. Lichardus-Itten, J.-P. Demoule, L. Perničeva, M. Grebska-Kulova, I. Kulov. Zur bemalten Keramik aus der frühneolithischen Siedlung von Kovačevo (SW-Bulgarien). In: *Karanovo*, Band III (Beitrage zum Neolitikum in Sudosteuroopa), Wien, 2000, 27-50
38. L. Perničeva. Die prahistorische Siedlung Balgarčevo, Kreis Blagoevgrad. In: *Beirtrage zu jungstein zeitlichen Forschungen in Bulgarien* (Saarbrücker Beirtrage zur Altertumskunde, Band 74), Bonn 2002, 271-324
39. M. Lichardus-Itten, J.-P. Demoule, L. Perničeva, Grebska-Kulova, I. Kulov. The site of Kovačevo and the Beginnings of the Neolithic Period in Southwestern Bulgaria. The French-Bulgarian excavations 1986-2000. In: *Beirtrage zu jungstein zeitlichen Forschungen in Bulgarien*. *Saarbrücker Beirtrage zur Altertumskunde*, Band 74, Bonn 2002, 99-158
40. L. Pernicheva. Towards the Interpretation of the Copper Age Male Figurines. In: *Early Symbolic Systems for Communication in Southeast Europe*, vol. 1 (BAR International Series, 1139), Oxford: Archeopress 2003, 119-124
41. M. Lichardus-Itten, J.P. Demoule, L. Perničeva, M. Grebska-Kulova and I. Kulov. Kovačevo, an Early Neolithic site in South-West Bulgaria and its importance for European Neolithization. - Proceedings of the Session held at EAA 8th Annual Meeting at Thessaloniki, Beier&Beran, Langenweissbach, 2006, 82-94
42. L. Perničeva. Anthropozoomorphe Figurinen aus dem späten Neolithikum in Sudwestbulgarien. In: *Gedenkschrift fur Jan Lichardus*. Sofia, 2004, 59-69
43. L. Perničeva. Structures en creux sur le site de Bălgarčevo (Bulgarie du Sud-Ouest). – In : M. Ch. Frère-Sautot (ed.). *Des trous... Structures en creux pré- et protohistoriques. Actes du colloque de Dijon et Baume-les Messieurs 24-26 mars 2006*. Montagnac, 2006, 223-231
44. L. Pernicheva, Il. Kulov. A clay altar from th Early Neolithic site at Kovačevo, near Sandanski. *Studia Praehistorica*, 14, 2011, 63-70
45. L. Pernicheva-Perets, M. Grebska-Kulow, Il. Kulov. *Balgarchevo. The Prehistoric Settlement*, vol. I, Sofia, 2011